

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Nicolai Cavssini Trecensis, E Societate Iesv, De Eloqventia
Sacra Et Hvmana Libri XVI**

Caussin, Nicolas

Coloniae Agrippinae, 1634

32. De varietate Motuum iracundiæ, & eorum vsu: Ac de vitiosis motibus
in hoc genere.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-70090](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-70090)

Cum quidem tu, d' vecors . & amens, cum omnes boni, abditu, inclusique morerent, tepla gement, te ceta ipsa vrbis lugerent, complexus es illud funestum animal, ex nefarijs stupris, & ciuili cruore, ex omnium scelerum importunitate, & flagitiorum impunitate concretum: Atque eodē templo, eodem ia loci vestigio, & temporis, arbitria non mei solum, sed patrie funeris abstulisti. Quid ego illorum dierum epulas? quid lætitiarum, & gratulationē tuam? quid cum tuis sordidissimis gregibus intemperatissimas perpotationes prædicem? Quis te illis diebus sobrium? quis agentem aliquid, quod esset libero dignum; quis denique in publico vidit: cum collegæ tui domus cantu, & cymbalis personaret; cumque ipse nudus in conuiuio saltaret: in quo, ne tum quidem, cum illum suum saltatorium versaret orbem, fortuna rotam pertimescebat. Hic autem, non tam concinnus hellus, non tam musicus, iacebat in suo Græcorum fætorē, atque vino, quod quidem istius in illis Reip. luctibus, quasi saliquod Lapitharum, aur Centauroorum conuiuium ferebatur: quo nemo potest dicere, vtrū iste plus biberit, an vomuerit, an effuderit.

Hæc crudelitas, & turpitudine tam sublimi oratione expressa, ingentes habet aculeos. Post hæc modò vibrantur confertæ exclamationes: vt, O tenebræ, d' lutum, d' sordes! [Et alibi:] O scelus, d' portentum in vltimas terras exportandum! [Et rursus] O spectaculum miserum, atque acerbam, ludibrio esse Vrbis gloriam, P. R. nomen, in hominum conuentu, atque multitudine, piratico Myoparone, in portu Syracusarum, de classe populi Romani triumphum agat pirata, cum prætoris nequissimi, acerbissimi que nauim prædonum remi aspergerent.

Modò apostrophæ, & conuersiones accedunt ad homines, ad Deos, vt,

Per Deos Immortales, Iudices, quo tandem animo sedetis, aur hæc quemadmodum auditis: vtrum, ego desipio, & plusquam satis est, doleo in tanta calamitate, miseriaque sociorū? an vos quoque hic acerbissimus innocentium cruciatus, & mæror pari sensu doloris afficit, &c Ad Deos, vt *καλῶ ἢ ἵνα γέρον ὁ μῶν, ὡ ἀνδρες*

Ἀδελφοὶ τοῦς θεοῦς ἀπαντα,
Modò comparata proferuntur exempla. Quis hoc fecit vlla in Schytia tyrannus, vt eos, quos luctu afficeret, lugere nō siaceret? mærorem relinquis, mæroris aufers insignia:

eripis lachrymas, non consolando, sed minando.

Modò per prosopopœias orationes exprimuntur, mortui ipsi ad tribunal Iudicium, & consessum auditorum appellantur; siquidem Orestes apud Libanium, aptè admodum patris demortui animam, & Apollinem Pythium, tanquam innocentia suæ propugnatores, aduocat. Ad summum tanquam basilis exploduntur indignationes, execrationes, diræ, & cætera id genus, de quibus in figuris. Ad duntur etiam miræ, & varij terrores incutiuntur, vt [Exit, erit illud tempus] & similia.

Quod si etiam signa extiterint, vt corpora sputate tractata; huores, cruores, yulaera, vestes, gladij, suppliciorum instrumenta

Signa externa aptè hic proferantur. Clotildis, Clodouari filia, & Childeberti, Clorharij, atque Theodotici Regum Franco-rum soror, ab Almarico Rege Visigothorum Ariano, cui nupserat, ignominiose, duriterque tractata, imbutum suo cruore sudarium ad fratres Reges misit, quibus veluti Isteris sanguine exaratis perciti, classicum tota Francia cecinerunt, & immane illud bellum constârunt; quo res Visigothorum prorsus attrita ceciderunt. Nec alia res magis P. R. excitauit, quam cum Antonius Cæsaris vestem explicans exclamauit;

Ὡς πολὺς ἔσται παραγμὴς, ἢ ἐπὶ τούτῳ μόνον ὡς ἔοικεν, ἔλαβες, ἢ ἐπὶ ταύτῃ σφραγῆς.

Paul. A. E. mil. l. 3. Diol. l. 44.

De varietate motuum iracundie, & eorum usu.

Ac de vitiosis motibus in hoc genere.

C A P V T X X X I I.

A Dhibenda est à prudenti scilicet oratore permagna in hisce motibus concitandis temperies, vt insanos quosque, & ignavos reijciat: sanos contra, & generosos studiosissimè consequatur. Primum quidam motus sunt iracundia; qui videtur magnus, & violentus, sed re ipsa verbosi sum, degeneres, ignaui: qui à comicis, plebeijs hominibus tribui solent: Rumpuntur enim nonnunquam iracundia, & quo magis irascuntur, eo pleniorē omnium captant risum. Talia sunt ista apud Terentium:

Ecc 2

Tum

Demeſtr. de corona.
Cicero in Pisonem.

Tum autem Syrum impulsorem: Vah! quibus illum
lacerarem modis.

Sublimem, medium, arripere, & capite primum
in terra statuerem,

Ut cerebro dispergat viam:

Adolescenti ipsi oculos eriperem: post haec praecipitem
darem:

Ceteros ruerem, agerem, raperem, tunderem, &
prostrerem.

Fulgura sunt haec (vt diximus) è pelui.

Quin apud Plautum, quanto dolore, & iracundia haec senex?

Plautus in
aulularia. Berij, inserij, occidi: quò curam? & quò non curam?

Tene, tene, quem? quis? nescio, nihil video, caecus, atque

Equidem quo eam, aut ubi sim, aut qui sim, neque
cum animo

Certum inuestigare, obsecro vos ergo mihi auxilio,
Oro, obsecro, sitis: & hominem demonstratis, qui
eam abstulerit.

Qui vestitum, & creta occultant sese, atq; sedent,
quasi sint frangi.

Quid au tibi credere certum est, nam esse bonum
se vultu cognosco.

Quid est quòd ridetis? noui omnes. Soio fures esse hic
complures.

Haec tam iracunda ad risum ab ingeniosis
poëta sunt comparata. Homo enim dolore, &
iracundia caecus seipsum interrogat, & final
responder, modò pugnancia secum loquitur,
modò alios laudat pariter, & vituperat, quas
ob causas meritò deridentur.

Quae sunt igitur huius affectus vitia? facilè
est istud quidem prudentiaè dijudicare. Pri-
mum vitiosum sunt nimis vehementes, atque in-
sani. Tantum enim abest, vt iracundiam, vel
terrorem injiciant clamosi isti negatores, qui
potius se ipsos praebent deridendos, quòd ra-
tione, praestantissima hominis parte, videantur
destituti.

Secundò, deridentur qui licet insani nihil
admodum habeant, supra rem rament, & per-
sonam sunt clari: quales sunt, qui in causis, &
negotijs minoris momenti adhibentur ad tra-
gœdiaè grauitatem nimis compositi. Quòd
vitium pueris familiare est, qui in affectibus,
& iudicijs nullum persèpè tenent modum.
Atqui vt res alioqui viles amplissimis extollunt
laudibus, sic etiam in minima quaeque crimi-
na, aequè solent, ac in maxima, excalescere.

Tertiò generosi plerumque motus verbis an-
tiquis, atque inflatis deteri, infringique so-
lent; Nam eam in risum cederet haec iracundia
Medea apud Pacuuium?

Quidnam autem hoc soniti est, quòd stridunt foris? Pacuuius
Vbi ille est: me miseram! quoniam clamor elimi-
nat.

Si qua me hac oratione incilet, quid respondeam?
Vtinam nunc matrescam ingenio, vt meum pa-
trem ulcisci queam.

Ego ne tyranni noui temeritudinem,
Me caluitur suspicio.

Quartò, cauendum est scrijs iracundiaè mo-
tibus, misceantur ioci, & ridicula. Neque e-
nim licet irasci oratori, vt Ballioni.

Forum coquinum qui vocant, stultè vocant: Plautus
Nam non coquinum est, verum furinum est fo-
ru.

Nam si ego iuratus peiorem hominum quarerem,
Coquinum non potui, quam hunc, quem duco du-
cere.

Multiloquum, gloriosum, insulsum, inuisilem:
Quin ob eam rem Orcum recipere hunc ad se no-
luit,

Vt esset hic, qui mortuus cenam coquat:
Nam hic solus illis coquere quòd placeat, potest.

De generosis iracundia moti- bus,

CAPVT XXXIII.

Extant plerique generosi iracundiaè motus,
qui, quasi liberi, paterni corporis similitu-
dinem, sic animae ipsius Oratorum, à quibus flu-
unt, effigiem quandam praefereunt, vt non im-
meritò, illustrium patrum sobolem possis
appellare. Qua in re praeter ceteris admirabilis
Diuus Gregorius Nazianzenus, Demo-
sthenes, & Cicero extiterunt. Quo-
enim spiritu, haec aduersus
Iulianum.

—♦—